

РУТА СЕПЕТИС

ТРЯБВА
ДА ТЕ

предам

*Превод от английски език:
Стоянка Сербезова-Леву*

 ciela

Драги читателю,

Имал ли си някога чувството, че някой те наблюдава? Чудил ли си се дали някой не те преследва? Можеш ли да си представиш, че няма да си в състояние да се доверяваш на семейството, приятелите и съседите си – на никого около теб? Кристиян Флореску не е нужно да си го представя – това е всекидневието му.

През 1989 година в много източноевропейски държави комунистическият режим започва да се разпада. Но не и в Румъния. Там диктаторът Николае Чаушеску всява страх у народа си, насажда лъжи и създава атмосфера на подозрителност. Секуритатите редовно упражнява насилие върху гражданите и принуждава тринайсетгодишни деца да шпионират и доносничат за хората от общността си. Те нямат друг избор. Предателството представлява средство за оцеляване.

Но Кристиян има стремежи. Той иска да стане писател и философ като бапи, дядо си. Исква да даде думата

на румънците и да разкаже на света за несправедливостите, които се случват в страната му. Иска свобода. Иска и Лиλιана.

Когато Румъния избухва в пламъци, Кристиан се отказва от всичко, за да се бори за промяна, дори и това да означава да обърне гръб на хората, които обича най-много.

„Трябва да те предам“ не е обикновен исторически роман. Това е увлекателен трилър, основан на действителни събития отпреди няколко десетилетия, които отваря очите на читателите за една държава на ръба на революцията през този малко известен период от историята. Настръхвам, когато си представям, че съм била млад читател през този период от историята и не съм знаела нищо за случващото се в Румъния.

Както сме свикнали да очакваме от романите на Рута Сепетис, писателката възкресява по удиви-

мелен начин картината на опасностите и лъжите, определяли една култура, и ни прави съпричастни към хора, които не познавате. Подкрепяйки повествованието с анонимни доклади на информатори, откъси от секретни протоколи и снимки, Рута превръща скритото в историята минало в част от колективното ни съзнание. Тя постига това, насищайки бурните събития, борбата и загубата с човечност, емпатия и надежда.

С други думи, „Трябва да ви предат“ представя Рута Сепетис в най-добрата ѝ светлина.

Пазете си гърба. Приятно четене.

С най-добри пожелания,

Лайза Каплан

Главен редактор
„Филъмел Букс“

© Luc Delahaye

В памет на смелите румънски студенти.

21 декември 1989 година

ПОД ЗЛАТНАТА РАМКА

SUB RAMA POLEITĂ

Те живееха в мрак.
Дишащи сенки.
Пъхнали ръце дълбоко в гжобовете си. Скрили
свити в юмруци замръзнали пръсти.

Избягваха очите на другите. Рискуваха да бъдат
хванати в капана на страха, ако погледнат някого в
лицето. Но в тях бяха вперени невидими очи. Дори в
най-непрогледния мрак.

Очите ги наблюдаваха.

Непрекъснато.

Неизменното усещане на румъниците, че някой ги следи.

Ето как го описват: бремето на надвиснала буря.

Не цитирам по памет.

Думите са на един младеж от Букурещ. Той ги е на-
писал.

А после решил, че е допуснал грешка.

Като говорим за грешки – някои хора смятат, че
Дракула е бил най-голямото страшилище в Румъния.
Дали истината ще ги преследва, след като я научат?

Дракула е художествена измислица и не е свързан

с историята на Румъния. Но в един румънски замък наистина е живяло кръвожадно чудовище, което прекарало в кулата му двайсет и четири години. Докато Дракула избирал определени жертви, това чудовище било жестоко...

С всички.

То лишавало хората от храна, електричество и свобода.

Макар че били издръжливи, румънците страдали от тиранията му.

Ще попитате колко е наброявало населението на Румъния тогава?

Двайсет и три милиона души.

Имената и историите на повечето от тях са неизвестни. А после близо до един гроб била открита метална кутия. В нея имало ръкопис.

Така описва събитията едно момче.

Din biroul lui
Cristian Florescu¹

CIORÎA²

---

¹ От офиса на Кристиан Флореску. (Рум.) – Бел. прев.

² Чернова (рум.). – Бел. прев.

1.

UNU

Страхът пристигна в пет часа.
През октомври. В един мрачен петък.
Ако знаех? Щях да избягам. Щях да се скрия. Но не знаех.

В слабо осветения коридор в училище видях Лука, най-добрия си приятел. Игваше към мен, подминавайки досадния плакат, който крещеше от бетонната стена:

*Нови хора на Румъния,
да живее комунизмът – светлото бъдеще на човечеството!*

В момента умът ми беше зает с нещо, което не беше свързано с комунизма. С нещо, което беше по-неотложно.

Свършихме час в седем часа. Помислих си, че ако тръгна веднага, ще настигна мълчаливото момиче, чиято коса скриваше очите му. Щеше да изглежда като случайност.

Лука, висок и слаб, се приближи към мен.

– Стомахът ми се самоузяжда.

– Заповядай. – Подагох му пакетче слънчогледови семки.

– Благодаря. Чу ли? Библиотекарката твърди, че оказваш лошо влияние върху хората.

Засмях се. Може би беше вярно. Учителите казваха, че Лука е „мил“, а аз съм саркастичен. Аз налитах на бой, а Лука се опитваше да предотврати сбиването. Той беше припрян, докато аз предпочитах да наблюдавам ситуацията и да я преценявам.

Спряхме, за да поговори с група шумни момичета. Чаках нетърпеливо.

– *Ней*, Кристиан. – Едно от момичетата се усмихна. – Имаш хубава коса. С кухненския нож ли я подстригваш?

– Да – отвърнах тихо. – И с вързани очи. – Кимнах на Лука и продължих сам по коридора.

– Ученикът Флореску!

Гласът беше на директора. Беше застанал във фоайето и разговаряше с един учител. Пристъпваше от крак на крак и се опитваше да се държи непринудено.

Нищо не беше непринудено.

В час стояхме с изправен гръб. Другарят учител преподаваше, крещейки на класа ни от четиресет ученици. Ние го слушахме вцепенено, присвили очи на мижавата светлина. Отбелязваха присъствието ни, но често отсъствахме от самите себе си.

В *лицей* двамата с Лука носехме тъмносини униформи и вратовръзки. Всички момчета носеха. Момичетата бяха с тъмносини престилки и бели ленти на главата. Върху униформите беше избродирана емблемата на училището. Но през есента и зимата униформите не се виждаха. Бяха скрити от палтата и плетените шалове, с които се пазехме от хапещия студ в неотопляваната бетонна сграда.

Вътре беше студено и тъмно. Усещахме болка в кокачетата на пръстите на ръцете си. Беше ни трудно да пишем, тъй като пръстите ни бяха вкочанени. Беше ни трудно да се съсредоточим, когато спираха тока.

Директорът прочисти гърло.

– Флореску, отиди в канцеларията – нареди той. – Баща ти е оставил бележка за теб.

Баща ми? Той никога не идваше в училище. Рядко го виждах, защото работеше на дванайсетчасови смени шест дни в седмицата в една мебелна фабрика.

Стомахът ми се сви на топка.

– Добре, другарю директор.

Тръгнах към канцеларията.

Могат ли чужденците да разберат? В Румъния всички правехме това, което ни кажеха.

А те ни казваха много неща.

Казваха ни, че при комунизма всички хора са братя и сестри. Обръщанията „другарю“ и „другарко“ затвърждаваха усещането ни, че сме равни и не сме разделени на социални класи. В условията на комунизма добрите братя и сестри спазваха правилата.

Аз се преструвах, че ги спазвам. Пазех някои неща в тайна, като интереса си към поезията и философията. Преструвах се и за някои други неща. Че съм си загубил гребена, но всъщност харесвах косата си щръкнала. Че не забелязвам момичетата, които ме гледаха. А също и... Преструвах се, че уча английски от всеотдайност към родината.

– Думите са оръжие. Така ще мога да се боря срещу нашите американски и британски врагове не само с оръжие, но и с думи.

Ето какво казвах.

Курсът ни по военно обучение се наричаше „Подготовка на младежите да защитават родината си“. Започваше на четиринайсетгодишна възраст. Дали това беше късно, или беше рано в сравнение с другите държави? Спомням си, че записах въпроса в тайната си тетрадка.

В действителност желанието ми да науча английски нямаше нищо общо с борбата срещу враговете ни. В крайна сметка колко врагове имахме? Честно казано, не знаех. В групата ми по английски имаше много умни и мълчаливи момичета. Преструвах се, че не ги забелязвам. Ако знаех английски, щях да разбирам текстовете на песните, които слушах незаконно по радио „Гласът на Америка“.

Да, незаконно. В Румъния много неща бяха незаконни, включително мислите и тетрадката ми. Но аз вярвах, че ще мога да ги пазя в тайна. Пластовете на мрака са дебели и тежки. Те са добро прикритие, нали?

Продължавах да вървя по тъмния коридор към канцеларията.

Бях глупак.

Просто още не го знаех.